

D/S "FRAM" AV DRAMMEN

- Historiens største forlis i Drammensfjorden, et mysterium som ble løst 100 år etter at lasteskipet "Fram" gikk ned med mann og mus. .

Metoderapport

Introduksjon

Historien om D/S "Fram" er forunderlig ukjent selv i de kretser som burde være nærmest til å kjenne den. Folk flest vet intet om skipet og det gjelder så vel de historisk som maritimt interesserte. Dette til tross for at båten var lokal – D/S "Fram", Drammen – at forliset er det største i Drammensfjordens historie med et tap av 11 menneskeliv, og at skipet "forsvant" etter forliset i 1905, og først ble funnet sommeren 2006 på bunnen av fjorden.

Historien om fartøyet har jeg tatt for meg i fem artikler: "Skipet som forsvant", Drammens Tidende 11. desember 2005, "Mysteriet Fram", 22. januar 2006, samt i tre artikler som på skrivende tidspunkt ennå ikke er kommet på trykk, men som vil bli brukt i januar -07. De tre er: "Fhv. skipsfører Pettersens gjenvordigheter", "Fram ligger bi" og "Joseph Johansen mønstrer på".

Når og hvordan arbeidet kom i gang.

Jeg har i en lang rekke år, så vel som medarbeider i Drammens Tidende som pensjonist skrevet avisens "Åringer", det vil si notiser hentet fra avisen for 100, 50 og 25 år siden. Under dette arbeidet fant jeg – sommeren 2005 – en reportasje om det historisk største forlis i Drammensfjorden. I reportasjen som daterte seg 100 år tidligere – 1905 – ble det fortalt om D/S "Fram" av Drammen og skipets forlis i Drammensfjorden natt til 6. desember. Skipet gikk ned med 11 personer om bord, og i de etterfølgende reportasjene fremgikk det at man ikke visste hva som var skjedd med båten, ikke hvor forliset hadde funnet sted, og at det, alle leting til tross, syntes være "forsvunnet" fra fjorden.

Mitt engasjement.

Senere undersøkelser brakte for dagen at "Fram" fortsatt lå der skipet hadde sunket og at stedet fortsatt var ukjent. Det var en historie som innbød til gransking, både fordi den i høyeste grad var lokal (besetningen var enten fra Svelvik eller Drammen), og fordi det hele var et mysterium. Mitt personlige engasjement ble også styrket ved en oppvekst som brakte meg ganske nær katastrofen, og som første til et ønske om primært å finne skipet, dernest å hente opp de omkomne og gi dem en grav, for så til slutt eventuelt heve vraket for å bringe på det rene hva som var skjedd.

Liten respons.

Mitt ønske om å utvise den "verdighet og anstendighet" som situasjonen etter min oppfatning krevde, vant ikke den store gjenklang. Den lokale sjømannsforening støttet ikke ideen, kirken heller ikke – i hvert fall til å begynne med. En marinearkeolog på Sjøfartsmuseet hevdet at det ville være lite eller intet å finne, verken av skip eller besetning, lokale maritime myndigheter lot ikke høre fra seg – og endelig ga en av etterkommerne etter en av de omkomne uttrykk for at det beste ville være om de døde fikk være der de var. Det var en oppfatning som bare måtte tas til etterretning.

"Fram" ble funnet

I mellomtiden hadde min artikkel om "Fram" vakt en viss interesse – også i såpass fjerne strøk som Australia – og en lang rekke telefoniske henvendelser med nye opplysninger førte

til at jeg skrev ytterligere en litt større artikkel om skipet. Jeg kunne da også referere en innhentet uttalelse fra teknisk sjef ved Drammen Skipsreparasjon, som bestyrket den oppfatning at skipet hadde forlist ved en ”kapseising”, en kantring. Den oppmerksomhet som etter hvert ble knyttet til forliset, førte endelig til at skipet ble funnet i juni 2006. Funnet ble gjort av et dykkerteam på fem medlemmer som allerede påsken 2004 hadde observert vrakavtegninger på den sonar som ble brukt, men registreringen ble ikke knyttet til ”Fram”. Min omtale av forliset ga støtet til en nærmere undersøkelse av vrakavtegningen og ved hjelp av en sidesøkende sonar utstyrt med et kamera kunne dykkerne konstatere at det var ”Fram” som lå der.

Tvil blir gjort til skamme

Funnet fikk et førstesides oppslag i Drammens Tidende med henvisning til en dobbeltside inne i avisen. I teksten gjorde talsmannen (han ønsker selv betegnelsen) for dykkerne, Kai Garseg, Holmestrand, rede for det som var skjedd til avisens journalist Tore Shetelig. Han kunne også dokumentere funnet med fotografier av skipet, og hevdet at ”Fram” og ”Drammen” var tydelig å lese på et av dem. Fotografiet som ble brukt i avisen var imidlertid et annet og lite interessant i forhold. Garseg kunne videre opplyse at dykkerne ”til høsten” – høsten 2006 – ville gå ned og filme fartøyet. På et senere tidspunkt ga han også uttrykk for et ønske om å få arrangert en minnehøytidelighet på funnstedet.

Uten å ha konkrete holdepunkter ble jeg etter hvert noe skeptisk til funnet. Det var flere ting som jeg ønsket å få klarlagt, og et ønske om å få Garseg i tale lyktes først ved tredje forsøk, noe som bestyrket min skepsis. Da jeg så møtte ham, kunne jeg fastslå at enhver mistanke om ”uregelmessigheter” var uten grunn. Han dokumenterte elskverdig flere fotografier av akterstevnen på ”Fram”, der så vel ”Fram” som ”Drammen” var noenlunde lesbart. Garseg hadde ingen tilfredsstillende forklaring på hvorfor den planlagte dykking ikke hadde funnet sted, men antydte at de muligens ville forsøke våren 2007. en minnestund var ikke lenger på tale blant dykkerne. I den forbindelse kan føyes til at en lignende minnestund, planlagt av Drammen Sjømannsforening, heller ikke ble gjennomført – på grunn av ”manglende” kommunikasjon.

Det ble på det tidspunkt vanskelig å komme videre med de direkte impliserte, og jeg fant å måtte slå meg til ro med at min primære målsetting, å finne ”Fram”, var oppfylt. Og stille resten i bero.

Fortsettelse følger.

Det skulle ikke gå akkurat slik. Etter en gjennomgang av aviser for 1907, mente jeg å kunne sannsynliggjøre at ”Fram” var blitt funnet allerede i desember det nevnte år. Det sted der skipet da ble påstått funnet var ikke helt tilfredsstillende beskrevet – det samme gjelder for øvrig også dykkernes beskrivelse – men all sannsynlighet taler for at begge funn ble gjort på samme sted (Artikkel: ”Fhv. skipskaptein Pettersens gjenvordigheter”). Min nye artikkel om ”Fram” førte til en rekke henvendelser bl. a. Fra Aase Moløkken, Hønefoss, som kunne opplyse at hennes bestefar hadde eid ”Fram”. I det stoff hun i den forbindelse sendte meg, var det for øvrig også annet av lokal interesse, (Artikkel: ”Joseph Johansen mønstrer på”).

Kilder.

Mine kilder har stort sett vært aviser fra 1905, 1906 og 1907, i stor grad Drammens Tidende og Svelviksposten, men også Drammens Blad – en utmerket lokal nyhetsavis – og i mindre grad aviser fra Kristiania. Jeg har i den forbindelse tilbrakt noen dager i kjelleren på biblioteket i Drammen, et par dager i selve biblioteket og noen dager på Svelvik bibliotek. Videre har jeg hentet mine opplysninger fra Sjøfartsmuseet og Riksarkivet, samtidig som jeg

ved flere besøk i Holmestrand samt på aktuelle steder ved Drammensfjorden har samlet stoff og tatt fotografier.

Jeg har en beklemmende følelse av at den graving som her er utført kanskje ikke tilfredsstillende krav som i denne forbindelse stilles, verken hva selve saken angår eller i forhold til dybde og omfang. Jeg vet imidlertid ikke om noe som er uprøvd. Den ærede jury vil kanskje sluttelig ha en viss glede av en observasjon som knytter seg til mystikken om skipet. Metoderapportøren har under arbeidet med "Fram" fått inntrykk av at fartøyet ikke ønsker verken omtale eller å bli funnet.

Drammen 24. desember 2006
Ludvig Throndsen